افزایش اثربخشی خنگکاری لایهای پره توربین در حال چرخش با استفاده از سوراخ تزریق شکلدادهشده

چکیدہ	اطلاعات مقاله
در تحقیق حاضر، افزایش اثربخشی خنککاری لایهای پره توربین با استفاده از مجرای گستاش افته طول انجام شده است در این را مخنک کاری لایهای بره توربین در بره سرعت	دریافت مقاله: ۱۳۹۴/۰۳/۲۲ پذیرش مقاله: ۱۳۹۴/۰۹/۰۷
سترفی یک طولی ایجام سان است. از این برای حت کاری از دو نوع سوراخ استوانهای و سوراخ چرخش صفر، ۳۰۰ و ۵۰۰ دور بر دقیقه با استفاده از دو نوع سوراخ استوانهای و سوراخ گسترشیافته طولی مورد بررسی قرار گرفته است. تحلیل عددی سه بعدی میدان جریان و انتقال حرارت آشفته خنککاری لایهای در پره توربین با استفاده از مدلهای اصلاح شده رینولدز پایین $\mathcal{E} - \mathcal{E}$ انجام شده است. برای خنککاری با سوراخ استوانهای، نتایج شبیه سازی عددی تحقیق حاضر در سرعتهای دورانی مختلف با مقادیر تجربی موجود مقایسه شده است. نتایج عددی به دست آمده نشان می دهد مدلهای رینولدز پایین توانایی قابل قبولی در پیش بینی اثر بخشی خنککاری لایهای در پره توربین دارد. نتایج به دست آمده نشان می دهد افزایش سرعت دورانی پره به دلیل ایجاد شتاب کریولیس، منجر به انحراف جریان هوای خنککننده از روی خط مرکزی می شود. انحراف جریان هوای خنککننده باعث کاهش میزان اثر بخشی در خط مرکزی پره، به ویژه در پایین دست سوراخ تزریق می شود. همچنین تزریق هوای خنک از طریق سوراخ گسترشیافته طولی منجر به کاهش اختلاط هوای خنک و جریان هوای گرم می شود. مقایسه نتایج نشان می دهد اثر بخشی خنککاری سوراخ گسترشیافته طولی به طور محسوسی بیشتر از اثر بخشی سوراخ استوانهای است.	واژگان کلیدی: پره توربین، خنککاری لایهای، انتقال حرارت آشفته، سرعت چرخش، سوراخ شکلدادهشده.

محسن قاضی'، امیرحسین معینی'، مهران رجبی زرگرآبادی".*

۱– مقدمه

امروزه نیاز گسترده صنایع هوافضا (موتورهای پیشرانش) و صنایع تولید قدرت (نیروگاه ها، سیستمهای تولید برق و...) به توربینهای گاز، موجب شده است تحقیقات گستردهای در زمینه بهینهسازی عملکرد، افزایش اثربخشی، کارکرد در حالت ایدهآل و رفع مشکلات آن آغاز شود. از نظر ترمودینامیکی افزایش راندمان توربین از طریق افزایش دمای گاز ورودی امکان پذیر است. در توربینهای گاز مدرن، با وجود پیشرفت قابل ملاحظه در متالوژی پره توربین، دمای گازهای ورودی بیشتر از دمای بحرانی پره است. همزمان با تحقیق و توسعه مواد با قدرت تحمل دماهای بالا، باید از روش های خنککاری مؤثر نیز بهره گرفت تا بتوان حداکثر

راندمان و قدرت خروجی را از توربین استخراج کرد. یکی از روشهای متداول برای محافظت پره توربین از گازهای داغ مجاور، استفاده از روش خنککاری لایهای است. در این روش، هوای خنککننده بهصورت لایه جداکننده بین گاز داغ و جداره پره شکل می گیرد، که به دلیل اختلاط هوای خنککننده با جریان اصلی، اثربخشی آدیاباتیک خنککاری در پایین دست جریان بهسرعت کاهش مییابد. بررسیهای متعدد قبلی نشان می دهد که خنککاری لایهای به عوامل مختلفی چون نسبت شار جرمی، میزان اغتشاش جریان آزاد، انحنای سطح، ناپایداری جریان، اندازه، شکل و مقالهای مروری را منتشر کردهاند که به بررسی این عوامل

^{*} پست الكترونيك نويسنده مسئول: semnan.ac.ir

۱. کارشناس ارشد دانشکده مهندسی مکانیک، دانشگاه سمنان

۲. کارشناس ارشد دانشکده مهندسی مکانیک، دانشگاه سمنان

۳. استادیار دانشکده مهندسی مکانیک، دانشگاه سمنان، سمنان

و تأثیر آنها بر اثربخشی خنککاری پرداخته است [۱]. طی دو دهه اخیر با توجه به رشد چشمگیر توانمندی رایانهها، بر دامنه کاربرد روشها و تحلیلهای عددی افزوده شده است. یکی از زمینههای موردتوجه محققان این شاخه، بررسی تواناییها و ضعفهای مدلهای آشفتگی در شبیهسازی میدان جریان و انتقال حرارت انواع خنککاری است. تحقیقات بسیاری در زمینه پیشبینی جریان و انتقال حرارت لایهای انجام شده است. بازدیدی تهرانی و اندروز تحقیقات خود را بر روی اثر نرخهای مختلف تراکم گازهای داغ برای خنککاری لایهای انجام دادند[۲]. آنها به این نتيجه رسيدند كه اثربخشي خنككاري بهطور قابل ملاحظهای با افزایش تعداد سوراخهای خنک کاری افزایش می یابد. آمر و همکاران مقایسهای بین مدلهای آشفتگی مختلف در پیشبینی جریان خنککاری لایهای دو رديف سوراخ جابه جاشده انجام دادند [٣]. آنها از طريق مقایسه جوابهای حاصل از مدلهای آشفتگی k-arepsilon و فيرايزوتروپ، $\omega-k-k$ و $k-\omega$ بهبوديافته مختلف k-arepsilonبا نتایج تجربی موجود نتیجه گرفتند توانایی مدلهای آشفتگی برای پیشگویی جریان خنککاری لایهای با نسبت سرعت و فاصله پایین دست از سوراخهای جت رابطهای مستقیم دارد. رجبی و بازدیدی تهرانی به منظور بهبود پیشبینی جریان خنککننده لایهای از از مدلهای مرتبه دوم برای مدلسازی جریان و انتقال حرارت آشفته استفاده كردند [۴]. مدل سهبعدى متقارن مورداستفاده آنها با زاویه تزریق ثابت ۳۵ درجه بود. نتایج تحلیل عددی بهدستآمده آنها در مدلسازی توزیع دما و اثربخشی خنککاری تطابق بسیار خوبی با دادههای تجربی موجود دارد. طیبی رهنی و همکاران به بررسی مقایسهای مدلسازی خنککاری لایهای با دو روش شبیهسازی گردابههای بزرگ (LES) و معادلات متوسط گیریشده رينولدز (RANS) پرداختند [۵]. مدل ديناميكي ارائهشده آنها بسیار سادهتر و در عین حال مناسبتر نسبت به مدلهای موجود است. نتایج عددی بهدست آمده مطابقت بسیار خوبی با مقادیر تجربی موجود داشت.

لیک هال و همکاران [۶] با استفاده از روشهای TLK و همراه با توابع دیواره به بررسی بازدهی خنککاری k-arepsilonدر دو زاویه جانبی صفر و ۴۵ درجه در نسبت دمشهای

مختلف پرداختند و درمورد توزيع اثربخشي آدياباتيک خنککاری به نتایج خوبی رسیدند. تحقیقات نمدیلی و $k-\varepsilon$ همکاران بر روی پره متقارن نشان میدهد مدل استاندارد با توابع دیواره توانایی کافی برای مدلسازی جریان و انتقال حرارت بر روی پره ندارد و پخش جانبی میدان دما را کمتر از مقادیر تجربی محاسبه می کنند [۷]. در چنین جریانهایی، گرادیانهای بزرگ سرعت و دما در نواحی نزدیک دیوارہ پیش میآید که برای مدلسازی دقیق آن لازم است معادلات حاکم در تمام نواحی از جمله زیرلایه لزج با استفاده از شبکهبندی کوچکتر حل شوند. مدلهای آشفتگی رینولدز پایین که بهجای استفاده از توابع دیواره در مدلسازی ناحیه نزدیک دیواره، معادلات حاکم را بر کل ميدان حل اعمال ميكنند، ميتوانند پيشبيني جريان و انتقال حرارت را در این نواحی بهبود بخشند [۴].

این امکان با اصلاح معادله استهلاک و تعریف تابع میرایی فراهم می شود. در سال های اخیر، مدل های k-arepsilon رینولدز پایین بهدلیل سادگی و قابلیت کاربرد مناسب در پیشبینی جریان و انتقال حرارت در ناحیه نزدیک دیواره در مدلسازی بسیاری از جریانهای مهم صنعتی به کار گرفته شدەاند.

ژیتائو و همکاران با انتخاب مدل آشفتگی ناهمسان گرد به بررسی خنککاری لایهای تحت چرخش پرداختند [۸]. مدل انتخابی آنها، مدل آشفتگی ناهمسانگرد دولایهای TLVA بود که به مقایسه آن با مدل آشفتگی ایزوتروپ، شامل مدلهای $\varepsilon = k - k$ و SST شامل مدلهای $k - \epsilon$ آنها نشان میدهد پیشبینی انحراف لایه خنککاری در مدل TLVA نسبت به سه مدل ایزوتروپ دیگر به شرایط واقعی بسیار نزدیکتر است. همچنین مدل TLVA عملکرد بهتری نسبت به مدلهای ایزوتروپ دارد و اثر خنککاری محلی (η) مطابقت بیشتری با نتایج تجربی دارد. بهغیر از اثر خنککاری، انحراف لایه خنککاری از مرکز که ناشی از نیروهای کوریولیس و گریز از مرکز تحت مختصات چرخان است نیز با این مدل بهتر پیشبینی میشود. دون لی و همکاران اثر متغیرهای هندسی سوراخ فن شکل^۱را بر خنککاری لایهای بررسی کردند[۹]. آنها با استفاده الگوریتم فرا ابتکاری به بهینهسازی این هندسه پرداختند. سوراخ فن شکل با چهار متغیر طراحی هندسی زاویه تزریق

¹ Laidback Fan-Shaped Hole

سوراخ، زاویه گسترش جانبی، زاویه گسترش روبه جلو و نسبت طول به قطر سوراخ تعریف میشود. افزایش زاویه گسترش روبه جلو باعث کاهش اثربخشی خنککاری لایهای و زاویه گسترش جانبی بیشترین اثر را بر بهبود خنککاری خواهد داشت.

مطالعات عددی بر روی یک ردیف از سوراخهای هم گرا در سمت مکش تیغه با عدد رینولدز بین ۴۰۰٬۰۰۰ تا ۶۰۰٬۰۰۰ و نرخ دمش ۰/۵ تا ۳ توسط یاوو و همکاران انجام شده است [١٠]. آنها به این نتیجه رسیدند که با افزایش نرخ دمش از ۵/۰ تا ۳ ضریب آنتالپی حدود ۰/۰۰۲۵ کاهش پیدا می کند که بهدلیل افزایش نفوذ جت به جریان اصلى و افزايش تلفات ناشى از اختلاط است. اين حالت با افزایش عدد رینولدز نیز اتفاق میافتد. قراب به بررسی عددی خنککاری لایهای با استفاده از سوراخ تزریق با خروجی شکلدادهشده ترکیبی پرداخت [۲۲ و ۲۳]. سوراخ تزريق استوانهاى با چهار نوع شكل مختلف خروجى بررسی شده عبارتاند از: ذوزنقه، بیضوی با زاویه ترکیبی • تا ۹۰، مستطیل و مربع، که با نرخ دمش ۵/۰ تا ۱ مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت. نتایج حاکی از آن است که طرح ترکیبی منجر به کاهش ضخامت لایه مرزی و افزایش اثربخشی خنککاری می شود. مونتمولی و همکاران به بررسی عددی و آزمایشگاهی هندسه جدید خنککاری لایهای با نسبت گسترشیافتگی زیاد پرداختند[۲۴]. مطالعات آنان یک طرح نوآورانه را پیشنهاد می کند که باعث بهبود پوشش جانبی و تقلیل بلندشدن جت از سطح می شود. لیانگ و همکاران به بررسی تجربی خنککاری لایهای لبههای جلویی سوراخهای استوانهای فن شکل با شیب و زوایای مختلف پرداختند[۲۵]. آنها چهار مدل تجربی با چهار نرخ متفاوت دمش را برای بررسی اثر شکل سوراخ تزریق انجام دادند. لیانگ و همکاران در تحقیق دیگری به بررسی عددی و تجربی حساسیت خنککاری لایهای سوراخ فن شکل با توجه به شکلهای مختلف خروجی آن و شدت آشفتگی جریان اصلی پرداختند[۲۶]. آنها عملکرد خنککاری لایهای دو سوراخ فن شکل را در چهار نرخ دمش مختلف با استفاده از روش اندازهگیری کریستال مایع گذرا^۱ بررسی کردند. آنها شکل گوشههای خروجی سوراخها را از لبه تیز به گوشههای گرد برای

تحقیقات بسیاری در زمینه خنککاری لایهای بر روی سطح صاف ساکن انجام شده که ممکن است تا حدی با شرایط واقعی کارکرد پرههای توربین متفاوت باشد؛ چراکه چرخش و انحنای پره سبب می شود تا شرایط جریان در بالادست و پاييندست سوراخ تزريق تغيير كند و لايه مرزى و گردابههای تشکیلشده متفاوت باشد. نقطه سکون در نزدیکی لبه حمله پره توربین که بهشدت در معرض جریان آزاد گاز داغ قرار دارد بهعنوان بحرانی ترین قسمت پره محسوب می شود و خنک کاری آن می تواند عمر پره را به مقدار قابل توجهی افزایش دهد. در تحلیل عددی حاضر پیشبینی جریان و انتقال حرارت خنککاری لایهای، در نزدیکی سوراخ تزریق سیال خنککننده که به دو صورت استوانهای و گسترش یافتهی طولی آاست بر روی یک پره سهبعدی در حال چرخش، با استفاده از مدلهای آشفتگی دومعادلهای $k - \varepsilon$ رینولدز پایین انجام شده است. نتایج بهدست آمده با مقادیر تجربی ژی تائو (Zhi tao) و همکاران [۱۱] موردمقایسه قرار گرفته است. همچنین تأثیر سوراخ گسترشیافته طولی بر اثربخشی خنککاری پره توربین در سرعتهای مختلف چرخش پره توربین بررسی شده است.

۲- هندسه و شرایط مرزی

هندسه پره، همانند هندسهٔ تحقیق تجربی آقای ژی تائو و همکاران است، که شامل دو بلوک مجزا است. کانال جریان اصلی و سوراخ تزریق سیال خنککننده که سیال خنککننده از طریق آن وارد کانال جریان اصلی میشود. همچنین هندسه گسترشیافته طولی سوراخ تزریق سیال خنککننده بر اساس هندسه پیشنهادی آقای لیلک (Leylek) انتخاب شده است[۱۲]. هندسه و نمای کلی پره در حال چرخش بههمراه سوراخ هوای خنک در شکل (۱) مشخص شده است. در شکل (۲) شرایط مرزی و شبکه محاسباتی ایجادشده نشان داده شده است. شبکههای ایجاد شده بهصورت با سازمان^۴ است و در نزدیکی دیوارهها شبکهها ریزتر شدهاند تا مقدار ψ در محدودهی مجاز ۳۰

بررسی سوراخ فن شکل تغیر دادند. نتایج حاکی از آن است که در نرخهای دمش بالا، شدت اغتشاش جریان اصلی میتواند منجر به افزایش اثربخشی جانبی خنککاری لایهای شود.

³ Forward-Diffused Hole

⁴ Structured

¹ Transient Liquid Crystal Measurement Technique

² Cylindrical Hole

تا ۳۰۰ قرار گیرد. همچنین در نزدیکی سوراخ بهدلیل بالابودن گرادیانهای میدان جریان و انتقال حرارت، شبکه ریز شده است تا ضمن قرار گرفتن ضریب منظر در محدوده مجاز، حل دقیق تر شود. ابعاد انتخابی برای کانال اصلی جریان، مکعب مستطیلی به ابعاد (۱۱۰ ، ۷۵ و ۲۷۰) میلی متر به ترتیب در جهات Z، Y و X است.

ابعاد هندسه موردبررسی در تحقیق حاضر مطابق مرجع [11] در نظر گرفته شده است. زاویه تزریق هوای خنک ۳۰ درجه، قطر سوراخ تزریق ۴ میلیمتر و طول سوراخ ۵/۷۵ برابر اندازهٔ قطر سوراخ است. فاصله مرکز سوراخ در محل تقاطع با دیواره معبر اصلی جریان، از بالادست جریان ۴۵ و تا پاییندست جریان ۱۳/۵ برابر اندازه قطر سوراخ تزریق است. کل کانال حول محور دورانی در فاصله ۴۵۰ میلیمتر از آن حول محور X می چرخد.

همچنین در شکل (۳) دو نوع سوراخ تزریق استوانهای و گسترشدادهشده طولی مورداستفاده در خنککاری پره توربین نشان داده شده است.

سیال انتخابی، هوا در فشار اتمسفر بوده، به صورت گاز ایده آل تراکم ناپذیر در نظر گرفته شده است. در ورودی کانال جریان اصلی، از شرط مرزی دبی جرمی استفاده شده و مقدار آن در ورودی، به صورت یک پروفیل یکنواخت و

برابر با ۲/۰ کیلوگرم بر ثانیه و دمای برابر با ۳۲۱/۱۵ کلوین در نظر گرفته شده است. توزیع یکنواخت برای ع و لا با شدت آشفتگی جریان آزاد برابر با ۵٪ و قطر هیدرولیکی ۲۰۸۲ متر اعمال شده است.

برای سطح تحتانی سوراخ تزریق، شرط مرزی ورودی دبی جرمی و برابر با $^{-1}$ × ۱۰ 4 کیلوگرم بر ثانیه با دمای ۳۱۱/۱۵ کلوین در نظر گرفته شده است. توزیع یکنواخت برای \mathfrak{E} و k با شدت آشفتگی جریان آزاد برابر با ۵٪ و همچنین قطر هیدرولیکی برابر با ۰/۰۰۵۲ متر اعمال شده است. در مرز خروجی کانال، معادلهٔ موقعیت گرادیان صفر با تعیین سطح خروجی کانال بهعنوان جریان خروجی اعمال شده است.

(الف) سوراخ تزريق دايروي

↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓	orward-Diffused Hole
1.9D (-1.97D,) ¹ / ₁ / ₂ ×	
2.10	
D= 4 mm	

(ب) سوراخ تزریق گسترش یافتهی طولی

شکل ۳: هندسهی سوراخ تزریق سیال خنککننده [۱۲]

۳- معادلات حاکم

در تحقیق حاضر، معادلات حاکم در حالت سهبعدی و پایا حل شده و خواص آشفتگی بهصورت همسانگرد فرض شدهاند. مدلسازی عددی میدان جریان و حرارت شامل حل معادلات پیوستگی، معادلات متوسط گیری شده مومنتم و انرژی در دستگاه مختصات چرخان است. این معادلات در حالت کلی به صورت زیر خواهند بود:

$$\nabla . U = 0 \tag{1}$$

$$\frac{\partial}{\partial t} (\rho \vec{U}) + \nabla . (\rho \vec{U} \vec{U}) = -\nabla P + \nabla . (\tau) + \rho \vec{g} + \vec{F}$$
(Y)

در حالت پایا و در نظر گرفتن دستگاه مختصات چرخان: $\nabla \cdot \left(\rho \vec{U}_r \vec{U}\right) + \rho \left(\vec{\omega} \times \vec{U}\right) = -\nabla P + \nabla \cdot \left(\tau\right) + \vec{F}$ (٣)

$$\begin{split} \rho U_i \frac{\partial \varepsilon}{\partial x_i} &= \frac{\partial}{\partial x_i} \left[\left(\mu + \frac{\mu_t}{\sigma \varepsilon} \right) \frac{\partial \varepsilon}{\partial x_i} \right] + f_1 C_i \\ \mu_t \frac{\varepsilon}{k} \left(\frac{\partial U_i}{\partial x_j} + \frac{\partial U_j}{\partial x_i} \right) \frac{\partial U_i}{\partial x_j} - \rho f_2 C_2 \frac{\varepsilon^2}{k} + E \end{split} \tag{A}$$

$$\mu_t = \rho f_\mu C_\mu \frac{k^2}{\varepsilon} \tag{9}$$

$$\bar{\varepsilon} = \varepsilon + D \tag{(1.)}$$

$$Re_{T} = \frac{\rho k^{2}}{\mu \varepsilon}; Re_{y} = \frac{\rho \sqrt{ky}}{y};$$
$$Re_{s} = \frac{\rho (\mu \varepsilon / \rho)^{1/4} y}{\mu}$$
(11)

توابع تجربی میرایی f_1 , f_μ و f_2 و f_2 و T و D و D که برای اصلاح معادلات در نواحی نزدیک دیواره به کار گرفته شده، در جداول (۱) و (۲) نشان داده شدهاند. این توابع در مرجع [۱۴] به تفصیل بررسی شدهاند. همچنین μ ، Γ ، Γ_2 ، σ_{μ} و σ_{σ} ثابتهای تجربی بوده که مقادیر آنها بهترتیب σ_{k} ، σ_{2} ثابتهای تجربی بوده که مقادیر آنها مدلهای آشفتگی رینولدز بالا نیز به طور مشابه مورد استفاده قرار می گیرند.

در این تحقیق برای شبیهسازی ترمهای آشفتگی از سه مدل آشفتگی رینولدز پایین استفاده شده است که بهتفکیک در جداول (۱) و (۲) بیان شدهاند [۱]. که در این رابطه U، سرعت مطلق، U_r ، سرعت نسبی و ω ، سرعت مطلق و ω ، سرعت چرخش پره است. رابطه بین سرعت مطلق و سرعت نسبی و همچنین معادله تانسور تنش به صورت زیر است:

$$\vec{U}_r = \vec{U} - (\vec{\omega} \times \vec{r}) \tag{(f)}$$

$$\tau = \mu[\left(\nabla \vec{U} + \nabla \vec{U}^T\right) - \frac{2}{3}\nabla . \vec{U}I]$$
 (Δ)

که در رابطه فوق I ، تانسور واحد و ترم دوم سمت راست معادله اتساع حجمی است. با در نظر گرفتن ترم سرعت نسبی، معادله (۳) بهصورت زیر خواهد شد:

$$\nabla \cdot \left(\rho \vec{U}_r \vec{U}_r\right) + \rho \left(2\vec{\omega} \times \vec{U}_r + \vec{\omega} \times \vec{\omega} \times r\right) = -\nabla P + \nabla \cdot (\tau) \vec{F}$$
(6)

که در این رابطه $(2\vec{w} \times \vec{U}_r)$ نیروی کوریولیس است. بر اساس تقریب بوزینسک تانسور تنش رینولدز، τ ، از طریق چسبندگی آشفتگی $V_t = \frac{\mu_t}{\rho}$ با گرادیان محلی سرعت متوسط مرتبط میشود[۱۳]. مقدار لزجت آشفتگی با حل معادلات زیر ع برای کمیتهای انرژی جنبشی آشفتگی و و نرخ استهلاک آن به دست میآید:

$$\rho U_{i} \frac{\partial k}{\partial x_{i}} = \frac{\partial}{\partial x_{i}} \left[\left(\mu + \frac{\mu_{t}}{\sigma_{k}} \right) \frac{\partial k}{\partial x_{i}} \right]$$
$$+ \mu_{t} \left(\frac{\partial U_{i}}{\partial x_{j}} + \frac{\partial U_{j}}{\partial x_{i}} \right) \frac{\partial U_{i}}{\partial x_{j}} - \rho \varepsilon$$
(Y)

Model	fμ
LS[11-17]	$\exp[-3.4/(1+\text{Re}_{\text{T}}/50)^2]$
AKN [۱۳]	{1 + 5.0/Re _T ^{3/4} exp[-(Re _T /200) ²]} [1 - exp(-Re _e /14)] ²
CHC [1۴]	$[1 - \exp(-0.0215 \text{ Re}_y)]^2 (1 + 31.66/\text{Re}_T^{5/4})$

جدول ۱: مقادیر توابع میرایی برای مدلهای مختلف [۱۸–۱۵]

: ادامه	١.	حدها

6, 1			
Model	f 1	f2	
LS N,. AKN N,.	١,٠	$1 - 0.3 \exp(-\text{Re}^2\text{T})$	
		$\{1 - 0.3 \exp[-(\text{Ret}/6.5)^2]\}$	
	١,٠	$[1 - (\text{Re}_{\delta}/3.1)]^2$	
СНС	١,٠	$[1 - 0.01 \exp(-\text{Re}^2_{\text{T}})]$	
		$[1 - \exp(-0.0631 \text{ Re}_y)]$	

ModelDE ε_{w} - B.C.LS $2v(\frac{\partial\sqrt{k}}{\partial y})^{2}$ $2\mu v_{t}(\frac{\partial^{2}U}{\partial y^{2}})^{2}$.AKN.. $\varepsilon_{w} = v(\frac{\partial^{2}k}{\partial y^{2}})^{2}$ CHC.. $\varepsilon_{w} = v(\frac{\partial^{2}k}{\partial y^{2}})^{2}$

جدول۲: مقادیر ترم های مختلف مدلها

ط میان شار پس از تحلیل عددی میدان دما، اثربخشی خنککاری از طریق معرفی رابطه (۱۲) قابلمحاسبه خواهد بود.

$$\eta = \frac{T_{w} - T_{\infty}}{T_{jet} - T_{\infty}} \tag{10}$$

که در این رابطه، T_w دمای دیواره، T_∞ دمای جریان اصلی و T_{jet} دمای جت برخوردی است. همچنین اثربخشی متوسط جانبی بر اساس مقدار متوسط اثربخشی خنککاری در جهت جانبی Z از رابطه (۱۶) به دست میآید.

$$\bar{\eta} = \frac{1}{L} \int_{L} \eta \, dz \tag{19}$$

۴– حل عددی

معادلات حاکم شامل معادلات پیوستگی، ممنتوم، انرژی و معادلات انتقال k و \mathcal{E} است که بر اساس روش حجم محدود گسسته شده است. ارتباط میان فشار و سرعت از طریق الگوریتم سیمپل برقرار شده است.

شبکههای ایجادشده بهصورت با سازمان هستند و در نزدیکی دیوارهها شبکهها ریزتر شدهاند تا مقدار \mathcal{Y} در محدودهٔ مجاز قرار گیرد. همچنین با استفاده از شبکهبندی مناسب در ناحیهٔ سوراخ خنککاری، میزان کشیدگی سلولها به مقدار کمتر از \mathcal{Y} کاهش داده شده است. بهمنظور دستیابی به حل مستقل از شبکهبندی، در سه حالت با تعداد گرههای ۵۰۲۱۴۰، ۲۲۴۴۳۰ و ۹۱۹۲۵۹ المان ششوجهی با سازمان شبکهبندی انجام شده است. با بررسی و مقایسه توزیع اثربخشی جانبی میانگین خنککاری لایهای حل مستقل از شبکهبندی، تعداد میادلات حاکم با استفاده از نرمافزار تجاری فلوئنت انجام معادلات حاکم با استفاده از نرمافزار تجاری فلوئنت انجام برای مدل سازی شار حرارتی آشفته ارتباط میان شار حرارتی آشفته و گرادیان دمای متوسط از طریق معرفی ضریب نفوذ حرارتی اشفتگی (α_t) برقرار می شود:

$$\overline{u_t\theta} = -\alpha_t \frac{\partial\theta}{\partial x_i} \tag{11}$$

ضریب نفوذ حرارت آشفتگی در این روش با در نظر گرفتن عدد پرانتل آشفتگی (*Pr*t) بهعنوان نسبت لزجت آشفتگی به ضریب نفوذ حرارت آشفتگی و با استفاده از رابطه زیر مدلسازی میشود:

$$\alpha = \frac{v_t}{Pr_t} \tag{17}$$

در بسیاری از تحقیقات انجام شده، ضریب نفوذ حرارت آشفتگی از طریق عدد پرانتل آشفتگی ثابت ($\Pr_r = 0.9$) مدل سازی شده است. مشاهدات تجربی نشان داده است که مقدار ۲/۹ مرتبط با ناحیه لگاریتمی در جریان آشفته درون کانال است. مقدار عدد پرانتل آشفتگی تابعی از عدد رینولدز جریان است[۱۹ و ۲۰]. همچنین بر اساس تحقیقات انجام شده [۵۱ و ۱۷] مقدار عدد پرانتل آشفتگی (\Pr_t) وابسته به مقادیر عدد پرانتل مولکولی (\Pr) است. در مقاله حاضر به منظور در نظر گرفتن تأثیرات ذکر شده، در مدل سازی عدد پرانتل اشفتگی به جای استفاده از فرض مدل سازی عدد پرانتل اشفتگی به جای استفاده از فرض

$$Pr_t = K_1 + K_2(\frac{1}{Pr,Re^m}) \tag{14}$$

مقادیر K_1 ، K_2 ، K_2 و m در معادله (۱۱) بر اساس اندازه گیری تجربی به دست آمده و بهترتیب برابر است با 0.9، $K_1 = 0.9$ و m = 0.888 که در این تحقیق با توجه به این فرمول مقدار $\Pr_t = 0.98$ محاسبه شده است.

شده است. معیار همگرایی، مجموع باقیماندههای کمتر از ^{۴-}۱۰ در نظرگرفته شده است.

۵- بحث پیرامون نتایج

شکلهای (۴) و (۵) مقایسه مقادیر تجربی و نتایج عددی اثربخشی خنککاری لایهای روی خط مرکزی پره را نشان میدهد. تحلیل عددی با استفاده از مدلهای آشفتگی – ۶ استاندارد و مدلهای رینولدز پایین (AKN ،LS ، CHC) به دست آمده است.

نتایج تجربی و عددی نشان میدهد بیشترین مقدار اثربخشي خنككاري مربوط به نواحي نزديك سوراخ تزريق است. با افزایش فاصله از سوراخ تزریق، اختلاط لایه سیال خنک با هوای گرم اطراف پره توربین موجب کاهش اثربخشی خنککاری روی خط مرکزی می شود. مطابق نتایج تجربی شکل (۴)، بیشینهٔ مقدار اثربخشی در حالت پره بدون چرخش برابر با ۰/۵۷ است. در کلیه روشهای عددی موجود، میزان بیشینه اثربخشی در نزدیکی سوراخ تزریق و نزدیک به یک تخمین زده شده است. با افزایش فاصله از سوراخ تزريق اثربخشی پيشبينیشده بهتدريج کاهش مییابد. در نواحی پاییندست $\frac{x}{D} > 1.5$ نتایج شبیهسازی عددی مطابقت قابل قبولی با مقادیر تجربی دارند. در میان روشهای مختلف، نتایج بهدست آمده از مدل – kاستاندارد بیشترین اختلاف را با نتایج تجربی دارد. ε اگرچه روشهای $\epsilon - k$ رینولدز پایین، میزان اثربخشی را

در نزدیکی سوراخ تزریق نزدیک به یک برآورد می کند ولی در نزدیکی سوراخ تزریق زدیک به یک برآورد می کند ولی در نزدیکی سوراخ تزریق ($1.5 = \frac{x}{D}$) افت زیاد اثربخشی با شیب تند رخ داده، در ادامه این کاهش اثربخشی با شیب کمتری ادامه می یابد. در نواحی پایین دست $1.5 < \frac{x}{D}$ نتایج عددی مطابقت قابل قبولی با مقادیر تجربی دارند. در شکلهای (۵)-الف و (۵)-ب اثربخشی بر روی خط مرکزی و در سرعت دورانیهای ۳۰۰ و ۵۰۰ دور بر دقیقه نشان داده شده است.

سرعت دورانی پره و ایجاد شتاب کریولیس منجر به انحراف جریان جت از روی خط مرکزی شده، در نتیجه میزان اثربخشی در پاییندست سوراخ تزریق کاهش مییابد.

همان طور که مشاهده می شود در هر سه حالت صفر، ۳۰۰ و ۵۰۰ دور بر دقیقه در پایین دست سوراخ تزریق مدل آشفتگی LS به داده های تجربی نزدیک بوده، خطای آن در مقایسه با سایر مدل های آشفتگی کمتر است.

بهطور کلی مدلهای آشفتگی $k - \epsilon$ رینولدز پایین، بهعلت استفاده از توابع استهلاکی و عدماستفاده از توابع دیواره، توانایی قابلقبولی در پیشبینی جریان و انتقال حرارت نزدیک دیواره دارند.

با توجه به نتایج بهدست آمده و برای پرهیز از تکرار، در ادامه بررسیها به نتایج بهدست آمده از مدل آشفتگی LS اکتفا می کنیم.

شکلهای (۶) الی (۸) کانتور دما را در صفحه تقارن گذرنده از مرکز سوراخهای تزریق برای مدل آشفتگی LS نشان میدهد. در این نما چگونگی تأثیر سیال خنککننده بر جریان اصلی در سرعت دورانیهای مختلف نشان داده شده است.

شکل ۶- توزیع دما در صفحه z = 0 در سرعت دورانی @=0rpm

با فاصله گرفتن از سوراخ به علت نفوذ جریان تزریقی در جریان اصلی و فاصله گرفتن توده سیال خنک کننده از دیواره گازهای داغ جریان اصلی با سیال خنک تزریقی مخلوط شده، باعث افزایش دمای دیواره می شوند. برای بررسی اثرات چرخش باید به بررسی نیروهای وارد بر جریان پرداخت. با توجه به جهت چرخش که در شکل (۲) نشان داده شده است در اثربخشی دو نیرو در اثر شتاب گریز نشان داده شده است در اثربخشی دو نیرو در اثر شتاب گریز از مرکز در جهت عرضی (مثبت Z) و شتاب کریولیس در جهت عمود بر صفحه (۲) به وجود می آید[۱۱]. با توجه به اندازه سرعت دورانی هریک از این نیروها

میتوانند تأثیرگذار باشند. در سرعتهای دورانی کم، اثر شتاب کریولیس ناچیز است.

 $\omega = 300 rpm$

با افزایش سرعت دورانی از صفر به ۳۰۰ و ۵۰۰ دور بر دقیقه، نیروهای به وجود آمده در اثر شتاب کریولیس، جریان سیال خنک کننده را به سطح پره می چسباند. به همین دلیل در نزدیکی سوراخ تزریق ($(D = \frac{x}{D})$) افزایش سرعت دورانی از صفر به ۳۰۰ و ۵۰۰ دور بر دقیقه، اثر بخشی خنک کاری افزایش می یابد ولی با افزایش $\frac{x}{D}$ و پیشروی در جهت پایین دست سوراخ تزریق، در یک سرعت دورانی ثابت به علت پخش شدن سیال خنک کننده بر روی سطح پره و همچنین انحراف آن از روی سطح، میزان اثر بخشی خنک کاری بر روی خط مرکزی کاهش می یابد [۱۱]. شکل (۹) الی (۱۱) چگونگی توزیع دما روی سطح پره را برای مدل آشفتگی x - k رینولدز پایین (LS) در سرعت

دورانیهای مختلف نشان میدهد. به طور کلی مقدار بیشینه راندمان، در نزدیکی سوراخ تزریق بوده، هرچه از سوراخ تزریق در جهت جریان اصلی دور می شویم به دلیل اختلاط جریان اصلی با جریان خنک کننده میزان راندمان خنک کاری کاهش می یابد. همچنین با افزایش سرعت دورانی، به علت انحراف جت جریان خنک کننده بر روی سطح پره از میزان راندمان خنک کاری بر روی خط مرکزی کاسته می شود.

شکل ۹- توزیع دما در سطح پره در سرعت دورانی $\omega = 0 rpm$

شکل (۱۲) مقایسه تغییرات (اثربخشی خنککاری) η در دو سوراخ تزریق بر روی خط مرکزی نشان داده شده است. مطابق شکل، با افزایش سرعت دورانی، میزان اثربخشی در راستای خط مرکزی کاهش مییابد. همچنین اثربخشی خنککاری سوراخ شکل گسترشیافته طولی در سرعتهای مختلف دورانی (0.300,500 mm) بهطور محسوسی از سوراخ استوانهای بیشتر است. با افزایش

سرعت دورانی ($\omega = 500$ ، میزان اثربخشی خنککاری سوراخ گسترشیافته طولی در نواحی نزدیک سوراخ تزریق به حدود دو برابر اثربخشی سوراخ استوانهای میرسد. در پاییندست پره اختلاف مقادیر اثربخشی دو هندسه بهتدریج کاهش مییابد.

شکل (۱۳) خطوط جریان همراه بردارهای سرعت را در نزدیکی سطح پره نشان میدهد. مطابق شکل، ناحیه تشکیل جریان ثانویه در خنککاری با سوراخ تزریق گسترشیافته طولی کوچکتر از این ناحیه در سوراخ تزریق بیضوی است. در نتیجه اختلاط هوای خنککاری با جریان گرم در سوراخ گسترشیافته طولی کمتر از سوراخ بیضوی خواهد بود. این امر منجر به افزایش اثربخشی خنککاری

شکل (۱۴) مقایسه تغییرات اثربخشی متوسط جانبی، $\overline{\eta}$ را برای دو سوراخ استوانهای و گسترشیافته طولی روی خط مرکزی در سرعت دورانیهای مختلف نشان میدهد. اثربخشی متوسط جانبی از رابطه (۱۶) محاسبه شده است.

۶- نتیجهگیری

در این تحقیق، حل عددی سهبعدی خنک کاری پره توربین در حال چرخش در سرعت دورانیهای مختلف موردمطالعه و بررسی قرار گرفته است. مدلهای آشفتگی مختلفی برای پیش بینی میدان جریان و انتقال حرارت آشفته موردارزیابی قرار گرفته است. این مدلها شامل مدلهای $\mathcal{F} - \mathcal{F}$ رینولدز پایین (AKN، CHC و LS) و همچنین مدل $\mathcal{F} - \mathcal{F}$ استاندارد است که با نتایج تجربی مقایسه شده است. برای خنک کاری سطح پره از دو نوع سوراخ استوانهای و سوراخ گسترشیافته طولی استفاده شده است. نتایج شبیه سازی

8- مراجع

 Bogard. D. G., Thole, K. A., "Gas Turbine Film Cooling", Journal of Propulsion and Power, Vol. 22, 2006, pp. 249–270.

خواهد بود.

- [2] Bazdidi-Tehrani, F., Andrews, G.E., "Full Coverage Discrete Hole Film Cooling: Investigation of the Effect of Variable Density Ratio", ASME Journal of Engineering for Gas Turbines and Power, Vol. 116, 1994, pp. 587-596.
- [3] Amer, A.A., Jubran, B.A., Hamdan, M.A., "Comparison of Different Two Equation Turbulence Models for Prediction of Film Cooling From Two Rows of Holes", Numerical Heat Transfer, Part A, Vol. 21, 1992, pp.143-162.
- [4] Rajabi-Zargarabadi M., Bazdidi-Tehrani, F., "Implicit Algebraic Model for Predicting Turbulent Heat Flux in Film Cooling Flow", International Journal. Numer. Meth. Fluids, Vol. 64, 2010, pp. 517–531.
- [5] M. Taeibi-Rahni, M., Ramezanizadeh, D.D., Ganji, A., Darvan, E., Ghasemi, Soheil Soleimani, H., Bararnia, "Comparative Study of Large Eddy Simulation of Film Cooling Using a Dynamic Global-Coefficient Subgrid Scale Eddy-viscosity Model With RANS and Smagorinsky Modeling", International Communications in Heat and Mass Transfer, Vol. 38, May 2011, pp. 659-667.
- [6] Lakehal, D., Theodoridis, G., Rodi, W., "Computation of Film Cooling of a Flat Plate by Lateral Injection from a Row of Holes", Int. J. Heat & Fluid Flow, Vol. 19, 1998, pp. 418-430.
- [7] Nemdili, W., Azzi, A., Theodoridis, G., Jurban, B.A., "Reynolds Stress Transport Modeling of Film Cooling at the Leading Edge of a Symmetrical Turbine Blade", Heat Transfer Engineering, Vol. 29, 2008, pp. 950–960.
- [8] Guoqiang Xu, Jianqin Zhu, Zhi Tao, "Application of the TLVA Model for Predicting Film Cooling Under Rotating Frames", International Journal of Heat and Mass Transfer, Vol. 53, 2010, pp. 3013–3022.
- [9] Ki-Don Lee, Kwang-Yong Kim, "Surrogate Based Optimization of a Laidback Fan-shaped Hole for Filmcooling", International Journal of Heat and Fluid Flow, Vol. 32, 2011, pp. 226-238.
- [10] Yao Yu, Zhang Jing-zhou, Tan Xiao-ming, "Numerical Study of Film Cooling from Converging Slot-hole on a Gas Turbine Blade Suction Side", International Communications in Heat and Mass Transfer, Vol. 52, 2014, pp. 61–72.
- [11] Zhi Tao, Zhenming Zhao, Shuiting Ding, Guoqiang Xu, Hongwei Wu., "Suitability of Three different twoequation turbulence models in predicting effusion cooling performance over a rotating blade", International Journal of Heat and Mass Transfer, Vol 52, 2009, pp. 1268-1275.
- [12] Walters, D.K., Laylek, J.H., "A Detailed Analysis of Film Cooling Physics: Part III- Streamwise Injection

عددی نشان میدهد به کار گیری مدل های آشفتگی رینولدز

پایین بهجای استفاده از توابع دیواره، سبب بهبود نتایج در

افزایش سرعت چرخش پره بهواسطه ایجاد شتاب کریولیس،

منجر به انحراف جریان هوای خنک کننده از خط مرکزی

سوراخ تزریق می شود. در اثر انحراف جریان هوای

خنک کننده میزان اثربخشی در خط مرکزی پره بهویژه در

پاییندست سوراخ تزریق کاهش می یابد. همچنین اختلاط

هوای خنککاری با جریان گرم در سوراخ گسترشیافته

طولی کمتر از سوراخ بیضوی است که این امر منجر به

افزایش اثربخشی خنککاری سوراخ گسترشیافته می شود.

مقايسه نتايج نشان مىدهد اثربخشى خنككارى سوراخ

گسترش یافته طولی بهویژه در نواحی نزدیک سوراخ تزریق،

به میزان قابل توجهی بیشتر از اثربخشی سوراخ استوانهای

مقایسه با مقادیر تجربی موجود می شود.

with Cylindrical Holes", ASME Journal of Turbomachinary, Vol.122, 1996, pp. 122-132.

- [13] Boussinesq, J., "Essay on the theory of water flow", Memories of Science Academy (Paris), Vol. 23, 1877, pp. 601-680.
- [14] Wang, S.J., Mujumdar, A.S., "A Comparative Study of Five Low Reynolds Number k-ε Model for Impingement Heat Transfer", Applied Thermal Engineering, Vol. 25, 2005, pp. 31-44.
- [15] Chang, K.C., Hsieh, W.D., Chen, C.S., "A Modified Low-Reynolds Number Turbulence Model Applicable to Recirculating Flow in Pipe Expansion". Transactions of the ASME, Journal of Fluids Engineering, Vol. 117, 1995, pp. 417–423.
- [16] Hsieh, W.D., K.C. Chang, "Calculation of Wall Heat Transfer in Pipe-expansion Turbulence Flows", International Journal of Heat and Mass Transfer, Vol. 43, 1998, pp. 144-131.
- [17] Abe, K., Kondoh, T., Nagano, Y., "A New Turbulence Model for Predicting Fluid Fow and Heat Transfer in Separating and Reattaching Flows I: Flow Field Calculations", International Journal of Heat and Mass Transfer, Vol. 37, 1994, pp. 139-151.
- [18] Launder, B.E., Sharma, B.I., "Application of the Energy-dissipation Model of Turbulence to the Calculation of Flow Near a Spinning Disc", Letters in Heat and Mass Transfer, Vol. 1, 1974, pp. 131–138.
- [19] Weigand, B., Ferguson, J. R., Crawford, M. E., "An Extended Kays and Crawford Turbulent Prandtl Number Model", International Journal of Heat and Mass Transfer, Vol. 40, 1997, pp. 4191-4196.
- [20] Jischa, M., Rieke, H. B., "Modeling Assumptions for Turbulent Heat Transfer", Proc. Seventh Int. Heat Transfer Conference of Muchen, Vol. 3, 1982, pp. 257-262.
- [21] So, R. M. C., Sommer T. P., "A Near-wall Eddy Conductivity Model for Fluids with Different Prandtl Numbers", International of Heat and Mass Transfer, Vol. 116, 1994, pp. 884-854.
- [22] Mohamad, G. Ghorab, "Cooling Performance and Flow-field Analysis of a Hybrid Scheme with Different Outlet Configurations", Thermal Engineering, Vol. 61, 2013, pp. 799-816.
- [23] Mohamad, G. Ghorab, "Film Cooling Effectiveness and Heat Transfer Analysis of a Hybridscheme with Different Outlet Configurations", Thermal Engineering, Vol. 63, 2014, pp. 200-217.
- [24] Montomoli, F., D'Ammaro, S. Uchida, "Numerical and Experimental Investigation of a New Film Cooling Geometry with High P/D Ratio", International Journal of Heat and Mass Transfer, Vol. 66, 2013, pp. 366–375.
- [25] Cun-liang Liu, Hui-ren Zhu, Zong-wei Zhang, Du-chun Xu., "Experimental Investigation on the Leading Edge Film Cooling of Cylindrical and Laidback Holes With Different Hole Pitches", International Journal of Heat and Mass Transfer, Vol. 55, 2012, pp. 6832–6845.
- [26] Cun-liang Liu, Jin-long Liu, Hui-ren Zhu, A-sai Wu, Yi-hong He, Zhi-xiang Zhou, "Film Cooling Sensitivity of Laidback Fan-shape Holes to Variations in Exit Configuration and Mainstream Turbulence Intensity", International Journal of Heat and Mass Transfer, Vol. 89, 2015, pp. 1141–1154.